



# Azərbaycan təhsilinin problemləri və onların həlli yolları

AzXP Təhsil və Səhiyyə Komitəsinin sədri,  
kimya elmləri namizədi, dosent,  
elmi işçi-pedaqoq  
*Xatirə Cəbrayılova*



# Azərbaycan Xalq Parlamentinin Təhsil və Səhiyyə Komitəsi



Xatirə Cəbrayılova (**Sədr**)

Bilal Şirinov  
Cəmil Hacıyev  
Didar Əhmədov  
Elman Abdullayev  
Elşad Şükürov  
Ərəstun Oruclu  
Əvəz Məmmədov  
Xankişi Həsənov  
Xuraman Qafarova  
Kəmalə Məmmədova

Mədət Mahmudlu  
Məhəmməd Nağdəliyev  
Mübariz İsmayılov  
Nurəddin Bayramov  
Rüstəm Rüstəmov  
Səriyyə Qəmbərova  
Şahin İsmayılov  
Şahin Şirinli  
Vidadi Əhmədov  
Zakir Hüseynov

# Azərbaycan təhsilinin problemləri

- Müəllimin nüfuzunun ayaqlar altında, əmək haqqının isə buna uyğun olması;
- Müəllimin işə qəbul prosedurunun çətin, stresli və rüşvətli olması;
- İş yerinin davamlı qoruyub saxlaya bilməsi üçün müəllimin apardığı əsassız mübarizələr;
- Əsl peşəkar kadr ehtiyatının ildən ilə azalması (rüşvətlə təhsil almış müəllim heyətinin çoxalması);
- Rüşvət, tanışlıq-qohumluq üzərindən qeyri-peşəkarların təhsil müəssislərinə rəhbər təyin ediləmələri;
- Təhsil sahəsindəki məmurun əvəzedilməz «pedaqoq»luğu;
- Təhsil nazirinin dərslilər müəllifi olması;
- Hakimiyyət nümayəndələrinin, yüksək rütbəliyə dahi istedadlar kimi qələmə verilməsi;
- Təhsil sistemindəki pillələrarası uzlaşmanın olmaması;
- Məktəblərin təhcizatının müasir tələblərə uyğun olmaması;
- Şəhər və kənd məktəbləri arasındakı maddi-texniki bazanın fərqliliyi;
- Tədris programının (kurikulumun) çətinliyi və ali təhsil ocaqlarına qəbul olunmaq üçün natamam olması;
- Qiymətləndirmə və imtahan üsullarının qeyri-təkmilliyi;
- Siniflərdə şagird saylarının həddindən çox olması;
- 1-ci sinifdən başlayan repetitorluq ənənəsi;
- Müəllim-şagird, müəllim-valideyn, tələbə-müəllim münasibətlərinin aqressivləşməsi;
- Ev tapşırıqlarının irihəcmli olması;

# Alman, Niderland, Böyük Britaniya, Fin təhsil sistemləri

*Maliyyə vəziyyətindən və sosial statusundan asılı olmayaraq hər bir vətəndaş üçün əlçatandır.  
«Beşikdən qəbrə qədər öyrən» prinsipinə əsaslanır.*

## 1. Məktəbəqədər təhsil (bağça)

Uşaq bağçalarına getmək mütləq olmasa da, əhali tərəfindən mütləq kimi qəbul edilir.

3-5 yaş arasındakı uşaqlara oyunlar vasitəsi ilə yaradıcı və sosial vərdişlərin yaranmasını təmin edir.

## 2. İbtidai (əsas) təhsil

5-13 yaş arası uşaqlar üçün məcburidir (8 il davam edir). Əsas fənlər üzrə təməl bilikləri verir.

## 3. Orta təhsil

• **Peşə təhsilinə hazırlıq**    • **Ali təhsilə hazırlıq**    • **Elmi təhsilə hazırlıq**

## 4. Peşə təhsili

## 5. Ali təhsil

• **Universitet təhsili (bakalavr, magistratura və doktorantura)**

• **Ali peşə təhsili**

Tələbə təhsil zamanı həm nəzəri biliklər əldə edir, həm də iş yerlərində praktik təcrübə, staj toplayır.

# İbtidai (əsas) təhsil (8 illik)

**4 yaşdan başlayır, 5 yaşdan məcburidir. Tamamilə pulsuzdur.**

**Şagirdin inkişaf səviyyəsi** ildə 3 dəfə 8 bölümdən ibarət **hesabat formasında qiymətləndirilir:**

1. Uşağın sosial-emosional inkişafı;
2. Dil aktivliyi;
3. Oxu;
4. Yazı;
5. Hesab;
6. Dünyagörüş (coğrafiya, tarix, biologiya, yol hərəkəti, informatika);
7. Kreativ (yaradıcılıq) inkişaf;
8. Fiziki inkişaf.

**Qiymətləndirmə** 10 (və yaxud 100 ballıq) sistemlə aparılır. Hər bölüm bir neçə element üzrə dəyərləndirilir.

Müsbət nəticə şagirdin sinifdən sinfə keçməsinə təmin edir.

Mənfi nəticə alan şagird ya sinifdə qalır, ya da əqli zəif inkişaf etmiş uşaqlar üçün nəzərdə tutulan xüsusi məktəblərə keçirilir.

**Mənbə: Ataxan Əbilov «Demokratiya dərsləri», 2018**



# İbtidai (əsas) təhsil (8 illik)

**4 yaşdan başlayır, 5 yaşdan məcburidir. Tamamilə pulsuzdur.**

Dərslər bütün siniflər üçün eyni vaxtda başlayır, eyni vaxtda bitir. Həftənin 5 günü 5 saat aktiv və planlı məktəb fəaliyyəti. İldə 5 dəfə (payız, yeni il (qış), yaz, may və yay) tətili olur. Yay tətili 42 gün davam edir.

Aşağı siniflərdə ev tapşırığı olmur.

Bütün dərsliklər, dərs ləvazimatları məktəb tərəfindən məktəbdə istifadə üçün verilir (yuxarı siniflər üçün istisnalar olur).

Məktəblər yalnız əlavə tədbirlər üçün (sinif şəklində səyahətlər, bayramların birgə qeyd edilməsi və s.) valideynlərdən könüllülük əsasında maddi dəstək istəyə bilər.

Məktəb binalarının tədris və təlim prosesinə uyğun olmasına cavabdehlik bələdiyyələrin üzərindədir. Məktəb binasının təmiz saxlanması məsuliyyətini məktəbi idarə orqanı daşıyır (zəruri büdcəni hökumət müəyyən edir).

Təhsilin yüksək keyfiyyətinə Təhsil Müfəttişliyi nəzarət edir, dövlət işə xüsusi sərmayələr ayırır.

**Mənbə: Ataxan Əbilov «Demokratiya dərsləri», 2018**



# Orta təhsil

Şagirdin təhsilini davam edəcəyi orta məktəbi 8 illik ibtidai məktəb müəyyən edir. Ölkə boyu vahid mərkəzdə (Test (imtahan) inkişafı üçün Mərkəzi İnstitut) hazırlanan dil, oxu, hesab və dünyanın dərki blokları üzrə imtahanlar keçirilir.

Bu səbəbdən növbəti mərhələyə keçid üçün əlavə imtahanlara ehtiyac olmur.

## **İmtahanların nəticələri şagirdləri 12 yaşında 3 qrupa bölür:**

- 1. Peşə təhsilinə hazırlıq (4 il).** İmtahanlarda zəif nəticə göstərmiş şagirdlər üçün. İlk 2 ildə bütün şagirdlərə eyni fənlər tədris edilir, sonrakı 2 ildə şagird seçdiyi konkret peşəyə yiyələnməyə başlayır, müvafiq təcrübə dərsləri keçir, staj toplayır.
- 2. Ali təhsilə hazırlıq (5 il).** Şagirdləri ali məktəbə hazırlaşdırır. 4-cü ildən alacaqları ali təhsil istiqamətinə uyğun ixtisaslaşma aparılır. İstiqamətlər: 1. təbiət və texnika; 2. Təbiət və sağlamlıq 3. iqtisadiyyat və cəmiyyət; 4. mədəniyyət və cəmiyyət.
- 3. Elmi təhsilə hazırlıq (6 il).** İki növü var: athenium və gimnazium. Gimnaziumda klassik dillərin (latın və yunan) öyrənilməsi məcburidir, atheniumda isə şagird bundan imtina edə bilər. Bu növ otra təhsil diplomu alan məzun universitet tələbəsi olmaq haqqı əldə edir. Müəyyən tələbləri ödəməyən şagirdlər orta məktəbi diplomsuz bitirirlər.

Əlavə olaraq, xüsusi, dini təmayüllü və s. orta təhsil formaları da mövcuddur.

Təhsil Müfəttişliyi təhsilin keyfiyyətini nəzarətdə saxlayır.

Təhsil və tədrisin keyfiyyətinin qaldırmaq üçün xüsusi proqramlar işlənir.

# Ali təhsil

## **Ali təhsili hər bir vətəndaş üçün əlçatan edən amillər:**

1. Ali məktəbə qəbul imtahanları yoxdur, orta təhsilin tamamlanması barədə sənəd (attestat) təhsilin ali formasını almaq üçün kifayət edir.
2. Ali məktəbə qəbul proseduru evdə komyüter qarşısında oturmaqla tənzimləmək olur.
3. Heç bir abituriyent təhsil haqqını necə, haradan tapacağı barədə düşünmür (arxasında dağ kimi dövlət dayanıb). Təhsil haqqı məsələsinə yanaşmada əsas prinsip kimi valideynlərin gəlirləri götürülür. Hamının gəliri şəffafdır. Valideynlərin aylıq gəlirləri minimum yaşayış səviyyəsinin tələb etdiyi həddə və ya ondan azdırsa, dövlət tələbəyə təhsil haqqı üçün subsidiya və cib xərcləri verir. Subsidiyanın miqdarı və şərtləri tələbənin uğurlarına bağlıdır. Təhsil haqqını ödəyə bilmədiyi üçün tədrisdən yayınma halları olmur.
4. Təhsildə rüşvət və «tapş», «day-dayı» deyilən hallara hətta şüaraltı belə təsadüf olunmur.
5. «Tələbənin universitetdən xaric edilməsi» proseduru yoxdur. Bu və ya digər fəndən müsbət qiymət almaq üçün sonsuz sayda cəhd edə bilərsən.
6. Hər bir ali məktəb öz imici uğrunda mübarizədədir və daha yaxşı təhsil, təhsilin daim təkmilləşdirilməsi üzərində baş sındırır. Ali təhsil müəssisələrini Kollegiyalar idarə edir və onların üzərində güclü ictimai nəzrət sistemi mövcuddur.

# Alman və Niderland təhsil sistemləri

## Üstün cəhətləri:

- Dövlət tərəfindən maliyyələşdirilmə təhsili hər bir vətəndaş üçün əlçatan və zəruri edir;
- Təhsil müəssisələrin hamısı mərkəzdə, regionda, ucqarda yerləşməsindən asılı olmayaraq eyni səviyyədə maddi-texniki bazaya malikdi (məktəb binası, onun qızdırılması, oturmaq, kompüter təminatı, birgə tədbirlərin keçirilməsi üçün şərait);
- Hər məktəbin öz saytı, məktəb-müəllim-valideyn-şagird əlaqələrini təmin edən elektron gündəlik sistemi var. Bu sistem uşağın dərslər cədvəlini, ev tapşırıqlarını, şagirdin aldığı qiymətləri və s. əks etdirir.
- Məktəb təkcə dərslər və məktəb ləvazimatları ilə deyil, hər bir şagirdin kompyuterlə təmin olunması ilə məşğul olur.
- Məktəb ildə 3 dəfə müəllimlərin simasında valideyn qarşısında hesabat verir. Valideyn uşağın iştirakı ilə onun davranışını, qiymətlərini, zəif və güclü tərəflərinin müəllimlərlə müzakirə edir;
- Tədris prosesi daha çox dil öyrətməyə yönəlib (doğma dildən başqa daha 4 dil (ingilis, fransız, yunan, latın və s.));
- Ədəbiyyat keçilmir. Elmi fənlərə (riyaziyyat, tarix, biologiya, fizika, coğrafiya, kimya) üstünlük verilir;
- Peşələr üzrə erkən oriyentasiya (məktəblilər müxtəlif peşələr və karyera imkanları haqqında erkən yaşda məlumat alırlar, hətta qısamüddətli peşə təcrübəsi keçmək imkanı da əldə edirlər);
- Yüksək keyfiyyətli təhsil əmək bazarında tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə zəmanət verir;
- «Dual truck» (iki yol) ali təhsil sistemi tələbələrin peşəkar mühitə tez inteqrasiyasına xidmət edir (universitetlər ən müasir dünya təcrübəsini təmin etmək və praktiki bacarıqları inkişaf etdirmək üçün praktik dərslər, laboratoriya dərsləri, real iş yerində təcrübə keçmə layihələrini həyata keçirirlər).
- Daim inkişaf edir, yeni texnologiyalara və innovasiyalara inteqrasiya edə bilir.

## Çatışmayan cəhətləri:

- Aşırı bürokratiya tələbələr və müəllimlər üçün maneələr yaradır;
- Məktəblərdə şagirdlərə fərdi yanaşma yoxdur, bu isə fərqli öyrənmə tempi olan tələbələr üçün maneələr yaradır.



## Fin təhsil sistemi

### Üstün cəhətləri:

- Dövlət tərəfindən maliyyələşdirilmə təhsili hər bir vətəndaş üçün əlçatan və mütləq edir.
- Əsas diqqət əzbərçiliyə yox, praktiki bilik və bacarıqlara verilir. Təkcə zəkanın deyil, həm də emosional intellektin, yaradıcılıq və sosial bacarıqların inkişafına yönəlib (müəllimlər yaradıcı yanaşmanı və müstəqil düşüncəni təşviq edirlər).
- Sisteminin əsasını şagird və müəllimlər arasındakı əməkdaşlıq və qarşılıqlı hörmət təşkil edir.
- Müəllimlər tədris planını hər bir şagirdin fərdi tələbləri ilə uzlaşdırır (individual yanaşma).
- Təhsildə keyfiyyətin, bərabərliyin və şəxsi inkişafın vacibliyini vurğulayır. Bu səbəbdən fin məktəbliləri aldıkları təhsildən xoşbəxtlik və məmnunluq nümayiş etdirirlər.
- Dünyanın ən əlçatatan ali təhsil sistemi.

### Çatışmayan cəhətləri:

- Təhsildə yüksək səviyyəni individual planlar hazırlayan və onlar üzrə işləməyə məcbur olan müəllimlər təmin edir. Fəaliyyətlərinin ağırlığı fiziki və emosional tükənməyə səbəb ola bilər.



## Britaniya təhsil ocaqları

- 1. Dövlət məktəbləri:** pulsuzdur, tam dövlət tərəfindən maliyyələşirlər. 5-16 yaş arası uşaqlar üçün mütləqdir.
- 2. Özəl məktəblər:** valideynlər tərəfindən maliyyələşdirilirlər (illik təhsil haqqı ödəməklə, məktəb fonduna ianələr etməklə və s.). Çox vaxt daha yüksək akademik standartlara və ənənələrə malikdirlər.
- 3. Akademiyalar:** yerli hakimiyyətdən müstəqillik qazanmış dövlət məktəbləri, öz idarə heyətləri tərəfindən idarə olunurlar.
- 4. Müstəqil (pulsuz) məktəblər:** dövlət tərəfindən maliyyələşdirilir, lakin milli tədris planına riayət etmək tələb olunmur.



# Britaniya təhsil sistemi

## Üstün cəhətləri:

- **Universallıq (çox yönlülük):** fərqli ehtiyac və maraqlara uyğun geniş çeşiddə məktəb və proqramların olması.
- **Yüksək keyfiyyət:** bütün dünyada tanınan yüksək akademik standartlar.
- **Çeviklik:** tədrisdə akademik fənlər seçmək və müxtəlif sahələr üzrə ixtisaslaşmaq imkanı.
- **Rəqəmsallaşma:** rəqəmsal texnologiyanın tədris prosesinə, onlayn platformalara və distant tədrisə tətbiqi.
- **Praktik bacarıqlara xüsusi diqqət:** real həyata hazırlıq, komanda işinin inkişafı, problem həll etmə, tənqidi düşüncə bacarıqları.
- **İnklüzivlik:** qabiliyyətindən, yaşından və mənşəyindən asılı olmayaraq hər kəs üçün əlçatan olan təhsil mühitinin olması.

## Çatışmayan cəhətləri:

- **Sosial statusun təsiri:** təhsilin keyfiyyəti sosial-iqtisadi vəziyyətə görə dəyişir.
- **Qeyri-bərabərsizlik:** dövlət və özəl məktəblər arasında təhsilin keyfiyyətində olan fərqlər.
- **Sərt rəqabət:** nüfuzlu məktəblərdə və universitetlərdə yerlər uğrunda sərt rəqabət.

# Yaponiya, Cənubi Koreya, Çin təhsil sistemləri

## 1. Məktəbəqədər təhsil (bağça)

Uşaq bağçalarına getmək mütləq olmasa da, əhali tərəfindən mütləq kimi qəbul edilir. Uşaqlarda sosial vərdişlərin yaranmasına, yaradıcı düşüncənin inkişafına və şəxsiyyətin formalaşmasına xüsusi diqqət ayrılır, o cümlədən doğma dilin əsaslarının, riyaziyyatın erkən öyrənilməsinə təmin edir.

## 2. İbtidai və orta təhsil

6-15 yaş arasındakı ibtidai və orta təhsil hamı üçün mütləqdir. Məktəblərdə əsas fənlər üzrə təməl biliklər tədris edilir.

## 3. Orta təhsil (yuxarı siniflər)

Məktəblər 16-19 yaş arasındakı yeniyetmələrə akademik fənlərin təmayüllü tədrisini, universitetlərə qəbul üçün hazırlığı həyata keçirir.

## 4. Ali təhsil

Universitetlər və kolleclər akademik (bakalavr, magistratura və doktorantura), peşə məktəbləri isə peşə təhsili verir. Universitetə qəbul ciddi proses sayılır və qəbul imtahanlarında yüksək qiymət tələb edir. Elmi-texniki fənlərə böyük diqqət yetirilir. Bu ölkələr mühəndislik məktəbləri və universitetləri ilə məşhurdur.





# Yaponiya, Cənubi Koreya və Çin təhsil sistemləri

## Fərqli cəhətləri:

- **Akademik göstəricilərə böyük diqqət:** Akademik uğur cəmiyyətdə nüfuz qazanmaqda böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tələbələr hərtərəfli (valideynlər, məktəb, sinif (qrup) yoldaşları tərəfindən) yüksək nəzarət və psixoloji təzyiq altında olurlar.
- **Sərt rəqabət mühiti:** universitetə qəbul imtahanları həddindən çox çətin olduğundan yuxarı sinif şagirdləri gecə saatlarına qədər oxumağa məcbur olurlar.
- **Sərt tələblər:** şagirdlərdən hətta məktəbi bitirdikdən sonra ali məktəblərdə yaxşı oxumaları tələb olunur.
- **Sərt nizam-intizam və müəllimlərə hörmət.**

# Yaponiya, Cənubi Koreya və Çin təhsil sistemləri

## Üstün cəhətləri:

- **Standartlılıq:** ibtidai və orta məktəblərdə tədris ciddi şəkildə standartlaşdırılıb, tədris planları və materialları bütün məktəblər üçün eynidir ki, bu da bütün uşaqlar üçün bərabər imkanları təmin edir.
- **Yüksək keyfiyyət:** tələbələr beynəlxalq imtahanlarda davamlı olaraq yüksək nəticələr göstərirlər.
- **Rəqəmsallaşma:** rəqəmsal texnologiyanın tədris prosesinə, onlayn platformalara və distant tədrisə tətbiqi.
- **Praktik bacarıqlara xüsusi diqqət:** real həyata hazırlıq, komanda işinin inkişafı, tənqidi düşüncə bacarıqları.
- **İnkişaf etmiş öyrənmə bacarıqları:** sistem müstəqil öyrənməni və fərdi məsuliyyətin inkişafını təmin edir.
- **Kollektivizm:** sistem kollektivizmi aşılır. Şagirdlərdən qrup halında işləmək, böyüklərə hörmət və qaydalara riayət tələb olunur.

## Çatışmayan cəhətləri:

- **Sərt rəqabət:** nüfuzlu məktəblərdə və universitetlərdə yerlər uğrunda sərt rəqabət.
- **Sərt tələblər:** stressə və tükənməyə səbəb ola biləcək ağır akademik iş yükü.
- **Qeyri-çeviklik:** Fərdi yaradıcılığı məhdudlaşdırıcı bilən standartlaşdırılmış sistem.



# Şərq-Qərb düşüncələrinin kəsişdiyi Azərbaycan təhsil modeli

***Maliyyə vəziyyətindən və sosial statusundan asılı olmayaraq hər bir vətəndaş üçün pulsuz və əlçatan olmalıdır.  
«Beşikdən qəbrə qədər öyrən» prinsipinə əsaslanmalıdır.***

## 1. Məktəbəqədər təhsil (bağça)

3-5 yaşında uşaqlar üçün mütləq olmalıdır. Uşaqlarda sosial vərdişlərin yaranmasına, yaradıcı düşüncənin inkişafına və şəxsiyyətin formalaşmasına xüsusi diqqət ayrılmalıdır, o cümlədən doğma dilin əsaslarının, riyaziyyatın erkən öyrənilməsini təmin etməlidir.

## 2. İbtidai və orta təhsil

6-15 yaşında uşaqlar üçün mütləq olmalıdır. Əsas fənlər üzrə təməl biliklər tədris edilməlidir.

## 3. Orta təhsil (yuxarı siniflər) və peşə təhsili

Məktəblər 16-18 yaş arasındakı yeniyetmələrə akademik fənlərin təmayüllü tədrisini, universitetlərə qəbul üçün hazırlığı həyata keçirməlidir.

## 4. Ali təhsil

***- Universitet təhsili (bakalavr, magistratura və doktorantura)***

***- Ali peşə təhsili***

Tələbə təhsil zamanı həm nəzəri biliklər əldə etməli, həm də iş yerlərində praktik təcrübə və staj toplamalıdır.

# Şərq-Qərb düşüncələrinin kəsişdiyi Azərbaycan təhsil modeli

- Təhsil ocaqlarında **sərt nizam-intizam** yaradılmalı **və müəllimə hörmət** aşılmalıdır.
- **Standartlılıq:** ölkə üzrə ibtidai və orta məktəblərdə tədris ciddi şəkildə standartlaşdırılmalıdır, tədris planları və materialları bütün məktəblər üçün eyni olmalıdır ki, bütün uşaqlar üçün ali təhsil almaq imkanı bərabər təmin edilsin.
- **Təhsilin yüksək keyfiyyətinə ictimai nəzarət** təmin edilməlidir.
- **Rəqəmsallaşma:** rəqəmsal texnologiyanın tədris prosesinə, onlayn platformalara və distant tədrisə tətbiq edilməlidir.
- **Praktik bacarıqlara xüsusi diqqət:** real həyata hazırlığı, komanda işləməyi, tənqidi və analitik düşüncəni inkişaf etdirən proqramlar tətbiq edilməlidir.
- **İnkişaf etmiş öyrənmə bacarıqları:** sistem müstəqil öyrənməni və fərdi məsuliyyətin inkişafını təmin etməlidir.
- **Sistem kollektivizmi** aşılmalıdır. Şagirdlərdən qrup, komanda halında işləmək, böyüklərə hörmət və qaydalara riayət tələb olunmalıdır.

# Çoxdilliliyi təmin edən məktəb

***Azərbaycan və rus məktəbləri (sektorları) anlayışları aradan götürülməli, yalnız çox dil tədris edən məktəb olmalıdır.***

**1-ci siniflər** Azərbaycan dilində yazıb oxumağı, rus-ingilis dillərində isə şifahi (oyunlar, videomateriallar, şerlər, mahnılar vasitəsilə) tədrisi.

**2-ci sinifdən başlayaraq** rus və ingilis dillərinin tam (yazılı və şifahi) tədrisi.

**5-ci sinifdən başlayaraq**

- Dil-ədəbiyyat, Azərbaycan tarixi, həyat bilgisi, hüquq, texnologiya, rəsm, idman fənləri **Azərbaycan dilində**;
- Dünya tarixi, dünya ədəbiyyatı, coğrafiya **rus dilində**;
- Riyaziyyat, fizika, kimya, biologiya **ingilis dilində** tədris edilməlidir.
- Etnik azlıqlar üçün 4-cü sinfədək həftədə 2 dəfə ana dili dərsi əsas fənlər sırasında tədris edilməlidir.

**İslahatın qısa zaman ərzində həyata keçirilməsi məqsədi ilə ölkə üzrə pedaqoji kadrlar üçün pulsuz ixtisasın artırılması kursları açılmalıdır.**

# Təhsildəki problemlərin həlli yolları

## **1. Pedaqoji kadrların inkişafı:**

- Müəllimlərin əməkhaqqı və sosial statusu artırılmalıdır ki, bu peşə cəlbedici olsun.
- Müəllim hazırlığı və davamlı peşəkar inkişaf proqramları gücləndirilməlidir.
- Ən yaxşı müəllimlər bölgələrə təşviq proqramları ilə göndərilə bilər.

## **2. Müasir standartlara uyğun təhsil mərkəzlərinin yaradılması:**

- Ölkə üzrə mövcud olan təhsil ocaqlarının müasir standartlara uyğunlaşdırılması;
- Yeni təhsil mərkəzlərinin (uşaq bağçaları, məktəblərin) tikilməsi;
- Şəhər və kənd məktəbləri arasında infrastruktur, maddi-texniki baza fərqlərinin minimuma endirilməsi.

# Təhsildəki problemlərin həlli yolları

## **3. Keyfiyyətli və bərabərimkanlı təhsil:**

- Hər bir uşaq üçün pulsuz və bərabər təhsil almaq imkanı yaradılması;
- Məktəblərin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi;
- Siniflərdə şagird sayının azaldılması;
- Bütün fənlər üzrə yüksək keyfiyyətli dərsliklərin hazırlanması;
- Dərsliklərin, məktəb ləvazimatlarının və noutbukların (planşetlərin) şagirdlərə məktəb tərəfindən pulsuz verilməsi.

## **4. Müasir və çevik tədris proqramının (kurikulumun) hazırlanması:**

- Tədris proqramı real həyatda tətbiq oluna biləcək bilik və bacarıqlara yönəlik olmalıdır.
- Rəqəmsal savad, tənqidi düşüncə, problem həll etmə bacarığı və əmək bazarına uyğun peşə bilikləri tədris olunmalıdır.
- Tədrisdə analitik və yaradıcı düşüncəni təşviq edən metodikalar tətbiq edilməlidir.

# Təhsildəki problemlərin həlli yolları

## **5. Qiymətləndirmə və imtahan üsullarının təkmilləşdirilməsi:**

- Yalnız test üsulu ilə nəzəri baza deyil, şagirdlərin praktiki bilik və bacarıqları da qiymətləndirilməlidir.
- Tənqidi düşünmə və yaradıcılıq əsaslı qiymətləndirmə modelləri tətbiq edilməlidir.

## **6. Müəllimlərin, şagirdlərin və tələbələrin hüquqi cəhətdən maarifləndirilməsi:**

- Hüquqi maarifləndirici dərsliklərin hazırlanması;
- Hüquqi maarifləndirici fənlərin tədris proqramlarına əlavə edilməsi

## **7. Milli kimlik və global vətəndaşlıq prinsiplərinin aşılması:**

- Təhsil sistemi milli-mədəni kimliyin dərkinə gücləndirməlidir (dil-ədəbiyyat və tarix dərsləri vasitəsilə, müxtəlif tədbirlər keçirməklə tarixi günlərin tədris ocaqlarında qeyd edilməsi və s.)
- hüquqi maarifləndirmə, yüksək səviyyəli dil bilgiləri vasitəsilə şagirdləri global dünyaya inteqrasiya edə biləcək vətəndaş kimi formalaşdırmalıdır.



**Dünyanı dəyişdirmək üçün istifadə olunmalı  
ən güclü silah təhsildir.**

***Nelson Mandela***